

**KONYA İLİ SARAYÖNÜ İLÇESİNE BAĞLI ÇEŞMELİ SEBİL
KASABASI MONOGRAFİSİ**

Cennet OĞUZ*

ÖZET

Bu araştırmada Konya İli Sarayönü İlçesine bağlı Çeşmeli SebİL kasabası tarım işletmelerinin; sosyal ve ekonomik yapılarını ortaya koymak köydeki değişimin hangi koşullar altında oluştuğunu, yersel toplumun içten görünüşünü kavramak, köyün toplumsal yapısının, halkın davranışlarının, kümeleşmelerin, çiftçilerin karşılaştıkları sorunların neler olduğu araştırılmıştır.

Köyün nüfusu nüfusun özellikleri, küçük sanatlar, ekonomik durum, ulaşım kolaylıkları, konut, toprak varlığı ve dağılımı, ürünler, hayvan varlığı, tarım araçları gibi konularda bilgiler derlenmiş ve yerel toplumun ortak hareket etmek yeteneklerini, bunlar için yapmayı göze aldıkları katkıları saptanmıştır.

ABSTRACT

**THE MONOGRAPH OF ÇEŞMELİ SEBİL SMALL TOWN
ATTACHED TO SARAYÖNÜ OF KONYA PROVINCE**

The study which have been carried out at the farming facilities of the village, Çeşmeli SebİL of Sarayönü, Konya is on (putting forward) the social and aconomical structure there; which conditions the modulation at the village had been formed under, understanding the internal view of the local community and what social structure, public behaviour, farming groups, the problemsthey meet one.

Obtaining some information on these matters: The population (Of the village), it's characteristics, handicrafts, economical condition, transporting (communicating) facilites, accommodation, land-assets and land-allocations products, Cattle-assets, and agricultural tools; the capa-

sity that the local community could act together and the addition which they could endune have been determined.

GİRİŞ

Türkiye iklim ve toprak yapısı bakımından tarıma çok elverişli bir ülke durumundadır. Özellikle planlı dönemde tüm sanayileşme çabalarına karşın tarım sektörü, ülkemiz ve ekonomisi içinde halâ önemli bir yere sahiptir. Genel ekonomi ve nüfus varlığı açısından ana sektör olarak yerini korumaktadır. Nitekim, 1988 yılı verilerine göre; Türkiye nüfusunun %45,6'sı (DİE, 1988) kırsal kesimde oturmakta ve tarımla uğraşmaktadır. GSMH'nın %18,7'sini oluşturan bu sektörün dış satım içerisindeki payı da önemlidir. 1984 yılında %24,5, 1985'de %20, 1987'de %18 ve 1988'de tekrar %20 dolaylarındadır (Dış Ticaret İstatistikleri, 1988). Son yıllarda ülkemizde modern tarım yöntemlerinin uygulanması, sulanan alanların genişletilmesi gibi faktörlerin tarımsal üretimin artırılmasında etkili olduğu bir gerçektir. Ancak, ulaşılan düzey yeterli değildir. Zira 2000 yılında 70 milyonu aşacağı tahmin edilen nüfusumuzun bugünkü standartlarda beslenebilmesi ve diğer gereksinimlerini sağlayabilmesi için tarımsal üretimin en az bugünkünün iki katına yükseltilmesi gerekmektedir.

Tarımsal üretim ise, köy adını verdiğimiz küçük yerleşim birimlerinde gerçekleştirilmektedir. Köylerin yaşam biçimleri, sosyal ve ekonomik yapıları tarımsal üretim üzerine etkili olmaktadır. Bu nedenle köy monografileri, köylerin ekonomik ve sosyal yapılarını ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Sarayönü ilçesine bağlı Çeşmeli Sebil kasabası üzerinde de bu amaçla çalışılmış ve kasabanın yapısı, etkinlikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada; kasabanın yeri ve konumu, iklim ve bitki örtüsü, yerleşme ve konut şekilleri, nüfus ve nüfus hareketleri, toplumsal yapı, ekonomik yapı üzerinde çalışılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın temel materyalini Konya ili Sarayönü ilçesine bağlı Çeşmeli Sebil kasabasından anket yolu ile toplanan bilgiler oluşturmaktadır. Ayrıca, Tarım Orman ve Köylüleri Bakanlığına bağlı

köy Hizmetleri 2.Bölge Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Servisi kayıtlarından yararlanılmıştır. Ayrıca, köyde sözü geçen önder kişilerden de bilgiler alınmıştır. Veriler 1989-1990 dönemini kapsamakta olup, anket uygulaması 1990 Eylül ayında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma alanı olarak seçilen Çeşmeli Sebül kasabasında örneğe çıkan her aile reisi ile görüşülmüş ve hazırlanan anket formları doldurulmuştur. Bu 340 haneden random örnekleme metodu ile 32 hane örnek olarak çekilmiştir. Örnek olarak çekilen ailelerin işletme arazisi genişlikleri incelenmiş, frekans dağılımları da dikkate alınarak, 4 tabaka oluşturulması uygun görülmüştür. Bu tabakaların sınırları 1-100, 101-200, 201-500, 501 dekar olarak saptanmıştır. 32 hane örnek hacminin tabaka gruplarına dağıtımı, tabakaların birim sayısı ve standart sapma ağırlığına göre yapılmaktadır (Yamane, 1967).

Örnek olarak çekilen ailelerin arazi genişlik grupları itibariyle dağılımları ve örnek işletme sayıları Cetvel 1'de verilmiştir.

Cetvel 1. Araştırma bölgesi'nde bulunan ailelerin araştırma genişlik grupları itibariyle dağılımları ve her gruptan belirlenen örnek aile sayısı

Arazi Genişlik Grupları (Dekar)	Örnek Aile Sayısı
1-100	7
101-200	12
201-500	9
501	4
TOPLAM	32

Araştırmanın temel verilerini oluşturacak bilgilerin elde edilmesinde ve değerlendirilmesinde olabilecek hataları en az düzeyde tutabilmek amacıyla anket ve bilgilerin dökümü ve değerlendirilmesi çalışmaları, Ç.Ü Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümünden alınan bilgilerle tamamlanmıştır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Çeşmeli Sebül kasabası Konya İli Sarayönü İlçesine bağlı belediye-lik bir köydür. Sarayönü ilçesi Konya İline 50 km uzaklıkta olup,

Çeşmeli Sebil kasabası Sarayönü ilçesine 45 km uzaklıktadır. Kasaba düz ovaya kurulmuş olup, etrafı açıktır. En yakın köy Kuyulu Sebil köyü olup, 5 km uzaklıktadır.

Bölgede kışlar soğuk ve yağışlı yaz ayları sıcak ve kuraktır. Yıllık ortalama yağış miktarı 300-400 mm arasında değişmektedir. Çeşmeli Sebil kasabası doğal bitki örtüsünden yoksundur. Köy sınırları içerisinde ne meyve ağaçları ne de diğer türleri mevcuttur. Arazi tamamen çıplaktır Köy sınırlarının hemen arkasında tahıl tarlaları yer almaktadır.

Köy, 1303 yılında Antalya Karakoyunlu obasından Hacı İbrahim Cetvel 2. Yıllara göre nüfus ve nüfus endeksi (1965-1985)

Yıllar	Nüfus Sayısı	Endeks
1965	422	100.00
1970	655	155.21
1975	1309	310.19
1980	1963	465.16
1985	2617	620.14

dede ve 1345 yılında Kahraman Maraş'tan kolcu ağası Bekir Ağa tarafından kurulmuştur. İlkönceleri köy de 45 kişi var iken bu gün 2617 kişi olmuştur.

1960-1985 yılları arasında Çeşmeli Sebil Kasabası nüfusundaki gelişmeler Cetvel 2'de verilmiştir.

Cetvel 3. İncelenen ailelerde nüfusun cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Nüfus	
	Sayısı	%'si
Erkek	120	48.97
Kadın	125	51.03
TOPLAM	245	100.00

Kaynak : D.İ.E. Genel Nüfus Sayımı Sonuçları

Cetvelin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi 1965 yılında 422 kişi olan köy nüfusu 1985 yılında %620.14 artışla 2617 kişi olmuştur.

Çeşmeli Sebil kasabasında incelenen ailelerden nüfusun cinsiyete göre dağılımı Cetvel 3'de verilmiştir.

Cetvel 3'ün incelenmesinden anlaşılacağı gibi araştırma kap-

Cetvel 4. İncelenen ailelerde nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş Grupları	Nüfus Sayısı	%'si
0-14	74.00	30.20
15-64	150.00	61.22
65	21.00	8.58
TOPLAM	245.00	100.00

samına alınan ailelerde 120 erkek (%48.97) nüfusa karşın, 125 (%51.03) kadın nüfus vardır. Kırsal Türkiye'de (2000 nüfuslu yerleşmelerde) kadınların oranı (%50.6) erkeklerden fazladır. Çeşmeli Sebül kasa-basında incelenen ailelerde nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı Cetvel 4'de verilmiştir.

Cetvel 4'ün incelenmesinden anlaşılacağı gibi, kasabada iktisaden faal nüfus Türkiye ortalamasının (%56.6) üzerindedir. Kasabada çalışabilir her nüfusa düşen bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının (%76.2) altındadır. Nitekim, kasabadaki genç ve yaşlı nüfusun iktisaden faal nüfusa olan bağımlılık oranı %38.78 olarak bulunmuştur. Buna göre araştırma alanında çalışabilir yaştaki her nüfusa 0.39 bağımlı nüfus düşmektedir.

Cetvel 5. İncelenen ailelerde aile biçimleri

Aile Biçimi	Aile Sayısı	%'si
Çekirdek Aile	19	59.37
Geniş Aile	12	37.50
Parçalanmış Aile	1	3.13
TOPLAM	32	100.00

Kasabadan şehire göç olayı yoktur. Yalnız, Konya'ya günöbirlik gi-denler fazladır. Bu kişiler, öğrenci ve çeşitli meslek sahipleridir.

Ölkemiz köylerinde, anne baba ve bekar çocuklardan oluşan "çekirdek" aile egemendir (Türmur, 1972, S. 31). Bu durum incelenen aile-lerde kendisini göstermektedir.

Çeşmeli Sebül kasabasında incelenen 32 ailede toplam 245 kişi yaşamakta ve aile başına ortalama 7.2 kişi düşmektedir. İncelenen aile-lerin %59.37'si çekirdek aile, %37.50'si geniş aile ve %3.13'ü parçalanmış aile tipini oluşturmaktadır. Parçalanmış ailenin de bir bölümü çeşitli ailevi problemlerden dolayı köyü terketmiştir.

İncelenen ailelerde eş seçimi konusunda alle büyüklerinin kararı ve bu karara çocukların rıza göstermesi şeklinde yapılmaktadır (%85). Ancak, kadınların eş seçiminde ailenin kararının etkisi daha fazla olmaktadır (%90). Diğer taraftan Çeşmeli Sebül kasabasında köy içi evliliği (%56) , yakın akraba evliliği (%87) oranında bulunmuştur. Yakın akraba evliliğinin yüksek olmasının nedeni köy 1303 yıllarında iki farklı aşiret tarafından kurulduğu zaman iki oba arasında gelenek ve görenekler farklı olduğu için kız alıp vermek yasaklanıyor ve her iki oba da kendi içerisinde kız alıp veriyor. Böylece akraba evliliğinde artma oluyor. Bugün eskiye oranla akraba evliliği azalsa da yine önemini korumaktadır.

Araştırma kapsamına alınan ailelerde ilk evlenme yaşı kadınlar için 17-18 erkekler için 19-20 olarak bulunmuştur. Evlenme yaşı ile ilgili bir başka konu ise, büyük çocukların evlendirilmesi geleneği bugünde geçerliliğini korumaktadır (%83.20).

Çeşmeli Sebül kasabasının toplumsal gelişme ve değişme çabalarında belediye reisi, öğretmen ve köyde sözü geçen büyük çiftçilerin önemli rolleri olmuştur. Köyde yol, elektrik, belediye binası, okul gibi işler bu kişilerin gayretleri sonucu gerçekleşmiştir.

Köyde örnek çiftçi olarak kabul edilebilecek çiftçiler çoğunlukta olup, kasaba, tarımdaki yeniliklere açıktır. Ayrıca, çiftçi tarımla ilgili çeşitli sorunlarını Sarayönü ilçesine bağlı köy Ziraat Teknisyenliğinden öğrenebilmektedirler.

Çeşmeli Sebül kasabasında yakın akraba ve tanıdıklar arasında karşılıklı yardımlaşma ve kişiye ait bir işte elbirliği ile ücretsiz çalışma "imece" örneklerine bugün de rastlanmaktadır.

Cetvel 6. İncelenen ailelerde arazi varlığı

Arazi Genişliği (Dekar)	Aile	%'si
1-100	11	34.37
101-200	10	31.23
201-500	8	25.00
501	3	9.40
TOPLAM	32	100.00

Kasaba halkı, kasabaya ilişkin sorunların neler olduğunu bilince içinde ve kasabanın yararına yapılan işlere katılma eğilimindedir.

Çeşmeli Sebül kasabasında yetiştirilen ürünler buğday, arpa, yulaf, nohut, mercimek'tir.

Çeşmeli Sebül kasabasında toprak sahibi 32 ailenin arazi varlığı Cetvel 6'da verilmiştir.

Çizelgenin incelenmesindedede anlaşılacağı gibi, incelenen ailelerin %34.37'sinin özmülk arazi genişliği 1-100 dekar, %31.23'nün 101-200 dekar; %25'nin 201-500 dekar ve %9.40'nun 500 dekarın üzerinde araziye sahip bulunmaktadırlar. Kasabada topraksız aile yoktur. Kira ve ortağa arazi işletilmektedir. Kiracılık ve ortakçılık koşulları bir yıl önceden sözleşme belirlenmekte ve hasad sonu nakit olarak ödenmektedir. Kasabada bir dekar alanın kira bedeli 1990 yılı itibarı ile 20 bin Türk Lirasıdır. Kasabada gübre kullanımı 1960'lı yıllarda; traktör ve tarımsal ilaçları 1965'den itibaren yoğunlaşmıştır. Dekara buğday verimi kuru koşullarda 259 kg/da, arpa verimi 350 kg/da, nohut verimi 400 kg/da, olarak bulunmuştur.

Bitkisel üretim pazar için, hayvansal üretim ise, aile ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmaktadır.

Çeşmeli Sebül kasabası Sarayönü ilçesine 45 km uzaklıktadır. Gözli Devlet Üretim Çiftliğine kadar stabilize yol niteliğindedir. Kasaba yolu, yılın her ayında ulaşımaya açıktır. Kasabaya gününbirlik işleyen otobüs vardır. Ulaşım otobüs ve kişilerin özel çabaları ile sağlanmaktadır. Kasabada PTT şubesi bulunmakta ve 422 evde telefon bulunmaktadır. Her evde televizyon, radyo, teyp gibi haberleşme araçları yer almaktadır.

Çeşmeli Sebül kasabasında her evde çeşme bulunmakta ve su ihtiyaçları buradan karşılanmaktadır. Elektrik her evde mevcut olup, televizyon, buzdolabı, çamaşır makinası, dikiş makinası, teyp gibi araçların kullanımı son derece yaygın durumdadır.

Kasabada sağlık ocağı bulunmaktadır. Bir doktor, bir hemşire ve ebe bulunmaktadır. Bunun dışında sağlık sorunları Sarayönü ilçesinden ve Konya ilinden karşılanmaktadır.

Kasabada iki ilkokul ve bir ortaokul bulunmaktadır. Kasabada ilçe yoktur. Bunun için Sarayönü ilçesine ve Konya ilindeki liselerden yararlanılmaktadır.

İlk ve ortaokula devam eden kız ve erkek öğrenci sayılarında bir eşitlik olduğu, köyde kız çocukların okula gönderilmemesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı görüşme yapılan öğretmenler tarafından belirt-

tilmiştir.

İncelenen eşmeli Sebil kasabası, "Köy-Kent" niteliğinde bir yerleşim birimidir.

Kuşkusuz kasabanın gelişme sürecinde yerleşme büyüklüğü, kente yakınlık derecesi belediyeelik olması gibi faktörler etkili olmuştur.

Kasabada kitle haberleşme araçlarının kullanımı oldukça yaygındır. Tarımsal girdi kullanma düzeyi oldukça yüksek olup, köyün tüm arazilerinin işlenmesinde traktör gücünden yararlanılmaktadır. Çeşmeli Sebil kasabasında, tarım alanlarının kuru olması nedeni ile sadece tarla yetiştiriciliği yapılmakta, sebze yetiştiriciliği yapılmamaktadır.

Ayrıca eğitim dalında ğretmen açığı bulunmakta, ortaokul yabancı dil derslerine sağlık personeli girmektedir. İlkokulda boş olan dersleri vekil öğretmenler yürütmektedir.

Çeşmeli Sebil kasabasında devlet-köylü işbirliğinin ve köyün yararına yapılacak işlere "imece" yoluyla katılmanın en güzel örneklerine rastlanmıştır. Köylerimizde var olan bu dayanışma ve işbirliği potansiyeli iyi bir şekilde organize edilebilirirse, köy kalkınma çabalarımıza önemli ölçüde katkısı olacaktır.

KAYNAKLAR

- D.İ.E, Dış Ticaret İstatistikleri, 1988 Ankara.
- D.P.T., (1970) " Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri" Rapor I. Ankara.
- D.P.T., 1979. " Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)", Yayın No: 1664 DPT, Ankara.
- Sosyal, M., (1986). "Köy Sosyolojisi" .. Ziraat Fak. Ders Notu Yayınları No: 173 Adana.
- Timur, S., (1972). "Türkiye'de Aile Yapısı" Ankara.
- Türkdoğan, O., (1977). "Köy Sosyolojisinin Temel Sonuçları" Gen. 2. Baskı İstanbul.
- Tütengil, O.C., (1977). " Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları" 2. Baskı, 100 soruda dizisi : 45, İstanbul.
- Lansing and Morgan (1980), Economic survey Methods (6 th printing), The University of Michigan.